

PARC FLUVIAL DEL BESÒS

El projecte del Parc Fluvial del Besòs es va iniciar el 1996 i es va inaugurar el 2000. Situat als últims nou quilòmetres de la vora del riu Besòs, i gràcies a la seva superfície de 115 hectàrees que formen part del continu urbà de les ciutats de Barcelona, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs i Montcada i Reixac, és un dels espais verds més importants de la regió metropolitana de Barcelona.

Després de les inundacions del 1962 a Sant Adrià pel desbordament del riu, el tram final del Besòs es va canalitzar amb murs de formigó de fins a 4 metres. Tenint en compte que el riu ja venia amb un procés de deteriorament i contaminació a causa del gran creixement demogràfic i urbanístic de les poblacions limítrofes i el procés d'industrialització de les ciutats del segon cinturó de l'àrea metropolitana de Barcelona, les obres de canalització solucionaren satisfactoriament els problemes de les inundacions, però en ser una obra dura provocà la marginació i la degradació de la llera del riu, i generà una barrera que destruï la ribera.

El riu es va convertir en una important barrera física entre els nuclis urbans situats als seus dos marges, un element limitant i de caràcter desvinculant per al territori. Aquesta situació generà la necessitat de recuperar aquest espai deteriorat com a eix vertebrador de l'àrea metropolitana i com a espai natural amb zones d'oci i recreació.

Des del pont del Molinet, que connecta el barri del Bon Pastor amb Santa Coloma de Gramenet, es pot observar el parc fluvial. Aquest pont es va inaugurar el 1978. Abans, l'única via directa de pas entre els dos marges del riu en aquest punt era una passera construïda sobre el riu amb taulons i fustes que un home posava i treia periòdicament, i que els dies que el cabal del Besòs augmentava era inviable.

INTRODUCCIÓ

L'Eix Patrimonial i Museístic del Besòs neix com un eix conceptual i territorial al llarg del riu, de Montcada al mar. Engloba espais patrimonials, culturals i naturals que ajuden a explicar el desenvolupament de la ciutat des de la perifèria, la transformació urbana, el canvi social i demogràfic de la població, i els aspectes mediambientals.

Amb aquesta guia es proposa mirar la ciutat des de l'extraradi cap al centre històric incorporant al mapa museístic el relat i els espais patrimonials de la Barcelona de llevant, i dels municipis de Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs. La suma dels espais i col·lectius que van protagonitzar el desenvolupament metropolità dels segles XIX i XX dona com a resultat uns equipaments patrimonials que mostren l'excel·lència i la peculiaritat de cada territori urbà, convertits en equipaments de proximitat i de ciutat.

EL RIU BESÒS

El riu Besòs travessa el nord de l'àrea metropolitana de Barcelona i desemboca al Mediterrani al terme municipal de Sant Adrià de Besòs. Té una conca hidrogràfica relativament petita, però la seva orografia ha permès durant segles utilitzar la força de l'aigua rodada per proveir tot el territori. Les característiques dels terrenys propers al riu van propiciar els assentaments de pobles en èpoques primerenques, pels grans avantatges defensius que proporcionava. Del segle VI aC fins als inicis del segle II aC el poblat ibèric dels laietans es va assentar al Puig Castellar, a l'actual Santa Coloma de Gramenet. Aquest poble es dedicava principalment a l'agricultura i es consideren els primers pobladors de Santa Coloma.

Les aigües de la conca baixa del riu Besòs, a Montcada, han proveït d'aigua la ciutat de Barcelona des dels orígens romans fins a finals del segle XIX. Han estat un recurs hidrogràfic excepcional i l'actor principal del desenvolupament social i econòmic del pla de Barcelona, des dels primers camps de cultiu, passant per les manufactures i molins, fins a les grans fàbriques dels segles XIX i XX.

El desenvolupament industrial de Barcelona va atraure una gran massa de població que abandonava el sector agrícola i la població de l'àrea metropolitana de Barcelona va créixer ràpidament. La urbanització més explosiva va tenir lloc a la perifèria de Barcelona. La indústria i l'habitatge associat a la feina van transformar completament la conca del Besòs.

La llarga tradició d'utilització i gestió de l'aigua va determinar el desenvolupament de les viles i les poblacions assentades al territori de la llera del riu. En un inici, de forma estreta, ja que l'aigua era l'element essencial per als conreus, i l'energia per als molins i les manufactures. Actualment, l'única explotació agrícola que perdura al terme municipal de Barcelona és La Ponderosa, situada al districte de Nou Barris. L'horta manté el paisatge agrari de la llera del riu i és l'última activitat econòmica que utilitza l'aigua del Rec Comtal.

Amb l'arribada de la indústria, aquesta relació tan estreta del riu amb la societat es va anar diluint, i el riu es transformà en una barrera física. Cap al 1980, el Besòs era un riu extremadament contaminat pels abocaments urbans i industrials. La motivació per intervenir-hi va ser, des del 1980, la millora de la qualitat de les aigües, ja que era un dels rius més contaminats d'Europa. Des del punt de vista social, l'àrea propera a la part baixa del Besòs era una de les més deprimides quant a nivell de renda, més sacrificades pel pas d'infraestructures i més necessidades de zones verdes de tota l'àrea metropolitana de Barcelona.

Consorci del Besòs
Edifici Besòs
c/Olimpíic s/n, pl. 2
08930 Sant Adrià de Besòs
Tel. 93 462 68 68
info@consorcibesos.cat

Museu d'Història de Barcelona
Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Informació i reserves
Tel. 93 256 21 22
reservesmuha@bcn.cat

- GUIES D'HISTÒRIA URBANA DEL MUHA:
1 BARCINO/BCN	18 BALCONADA/BCN
2 GAUDI/BCN	19 INDIANS 1835-1886/BCN
3 DIAGONAL/BCN	20 MACOSA/BCN
4 PARCS/BCN	21 II GUERRA MUNDIAL 1939-1945/BCN
5 GÒTIC/BCN	22 LA MAQUINISTA/BCN
6 AIGUA/BCN	23 PUIG I CADAFalch/BCN
7 BARRAQUES/BCN	24 SEXUALITATS S. XX/BCN
8 DEFENSA 1936-39/BCN	25 AIGUA KM ZERO/BCN
9 ORIENT/BCN	26 AUTOMÒBIL/BCN
10 SEAT 1950-65/BCN	27 FABRA I COATS/BCN
11 POBLENOU/BCN	28 REVOLUCIÓ LIBERAL/BCN
12 TEATRES/BCN	29 SANT MARTÍ/BCN
13 COOPERATIVES 1842-1939/BCN	30 LLUITES SOCIALS 1917-1919/BCN
14 INDIANES 1736-1847/BCN	31 ESCOLA PÚBLICA/BCN 1900-1970
15 REREQUARDA/BCN	32 MERDA URBANA/BCN
16 ROMÀNIC S. XI-XIII/BCN	33 DOMÈNECH I MONTANER/BCN
17 CALL/BCN	

© Consorci del Besòs i MUHA 2023

1ª edició: Octubre de 2023

AUTORIA: Anna Garcia (MUHA), Consorci del Besòs, Ajuntament de Montcada i Reixac, Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, Ajuntament de Sant Adrià de Besòs.

FOTOGRAFIES: Consorci del Besòs, Daniel Alcubierre, Andrea Manenti, Ajuntament de Montcada i Reixac, Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, Ajuntament de Sant Adrià de Besòs.

DISSENY I MAQUETACIÓ: Andrea Manenti

